NĂM THỨ MƯỜI MỘT. — SỐ 1311 1884 — MỖI SỐ 6 XU — NGÀY THỨ HAI 2 JUILLET 1923

3 juillet 1923 — 70 92891

# Trung Bắc Tân Văn

中北新聞

MỖI NGÀY RA MỘT SỐ

DEPOT LEGAL INDOCHINE N° 1140

Toutes les lettres destinées à la rédaction doivent être adressées au directeur 61-63, Rue du Coton, Hanoi

Fondateur : F. H. SCHNEIDER
Directeur : NGUYỄN-VĂN-VINH
Rédacteur en chef : PHẠM-HUY-LỤC
Administrateur gérant : NGUYỄN-V-LUẬN

Adresse télégraphique : TRUNG-BẮC-TÂN-VĂN HANOI
TÉLÉPHONE N° 180

ANNONCES

Décomptées à raison de 2 lignes au centimètre de hauteur, sur 0m065 de large.

1re page : Une seule insertion. . . . 0$30 le c/m
Par contrat annuel
Par centimètre et par insertion. . . . . 0$15 le c/m

Réclame dans la 1re page. . . . 2$ la ligne
Annonces judiciaires et légales. . 1$50 le c/m
On traite à forfait pour les contrats importants.

| | HANOI | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Pour les abonnements pris à l'Imprimerie même | Pour les abonnements pris dans les bureaux de poste | Pour Hanoi avec livraison à domicile | Pour les villes où il y a un bureau de poste | Pour la Cochinchine, le Cambodge, le Tonkin, l'Annam et l'Algérie | Pour les pays faisant partie de l'Union postale | Pour tous les autres pays |
| Mois. . . . | 6$00 | 6$90 | 6$30 | 6$30 | 6$30 | 6$60 | 12$00 |
| Trois mois. . . | » | 3$00 | 3$00 | 3$00 | 3$00 | 3$00 | » |
| Six mois. . . . | 3$00 | 3$50 | 3$20 | 3$20 | 3$20 | 3$30 | 6$00 |
| Un an. . . . | 1$50 | 1$75 | 1$60 | 1$60 | 1$60 | 1$65 | 3$00 |
| Un mois. . . . | 0$50 | 0$60 | 0$55 | 0$55 | 0$55 | 0$60 | 1$00 |

Les abonnements partent du 1er et du 16 de chaque mois

## Cái vấn-đề thủy-lợi với tiên-đồ nông-nghiệp nước ta

Cái vụ lụt nước mưa vừa rồi, ruộng rẫy trong xứ Bắc-kỳ ta, lúa ngập đòng lúa, bông mất đàng bông, vùng lạc ngô khoai, không mấy nơi là khỏi cái nạn yêm-một của ông vũ thần khốc-nghiệt kia đã gia tai cho cả một phương-dân này vật vã lầm than, cắt-đầu không nổi; sự tổn hại về nông-nghiệp xứ ta vụ này tuy chưa có biểu thống-kê đích xác rõ-ràng là bao nhiêu, nhưng cứ con mắt ta thấy, lỗ tai ta nghe thì chắc cũng có đến một số khá to, giá kể ra trưởng ai cũng phải động phách kinh hồn, có thể làm điêu-tệ cái sinh-kế của quốc-dân, lung lay nền kinh-tế của xã-hội; nếu cứ vụ cày cấy gặt hái nào mà cũng bị một cái tai-nạn bất kỳ như thế mãi thì cái sự làm ăn của nông-dân mình cơ cực biết nhường nào; cái đường sinh-hoạt của người nước mình eo hẹp biết đến đâu! Cổ-nhân đã nói: ở thực túc, nhiên hậu tri vinh nhục, thương-lẫm thực, nhiên hậu tri lễ tiết, nghĩa là ăn mặc đủ rồi mới mong biết vinh nhục, kho bịch đầy rồi mới mong biết lễ tiết. Cái ăn cái mặc của người mình đã cứ vì những cái tai nạn xảy ra luôn mà thành ra túng thiếu thì trộm cướp tất ngày thêm dữ dội, phong tục tất ngày thêm xấu xa, hình luật của nhà nước dù nghiêm ngặt đến đâu, giáo-hóa của nhà nước dù hoàn-thiện đến đâu cũng khó làm cho cái dân đói cơm rách áo, đã đến cái hạng cơ hàn thiết thân bất cố liêm sỉ này tránh khỏi mọi điều gian phi mà nhuốm thêm mọi điều hay tốt; trường học mở cho nhiều, mà không thực lấy gì vực được đạo, không có ăn trước lấy gì mà giảng triết học sau; các sự-nghiệp công ích trong xã-hội, người phát khởi kẻ tổ chức cho huyên thiên mà đã không hăng-sản lấy đâu có hăng làm, ai mà bỏ nhà đi lo việc làng xóm được; nói tóm lại là phong vũ không điều-hòa, mùa màng không thuận lợi mà nông-nghiệp trong xứ mình đến nỗi suy lạc thì dân sinh quốc-kế, hết thảy trăm công nghìn việc trong xã hội mình phải điêu tệ đình-đốn hết, có trăm-luân vịnh kiếp đành cứ chịu cái vận-mệnh nước hèn dân yếu mà không mong-mỏi chi có lúc tân-tới kịp người!

Trái lại với cái nạn lụt ngập này là cái nạn tiêu-khô, nông-nghiệp ta phải chịu thiệt thòi cũng không kém gì thế. Nước mình là một nông quốc, con người chỉ sống về một nghề làm ruộng mà thôi, mà nghề làm ruộng ở xứ mình mắc phải hai cái nạn nguy-hiểm gớm-ghê là cái nạn thủy với cái nạn hạn như đã nói trên kia, không trách rằng đồng điền thì màu mỡ tốt tươi, nhân công thì siêng năng đông-đúc, mà một cái nghiệp cha truyền con nối mấy ngàn năm trở lại, được hưởng thụ cái đồng điền đó, lợi-dụng cái nhân-công đó mà vẫn nghèo vẫn khổn, nông sản vẫn khuyết-phạp, nông-điền vẫn hoang phế, vẫn quanh quẩn ở trong cái vòng cùng khổ vô-liêu. Muốn cho nông nghiệp mình được chấn hưng, trừ phi có cách gì phòng-ngừa hai cái nạn nguy-hiểm gớm-ghê ấy mới được.

Vậy bây giờ làm thế nào mà phòng-ngừa nổi hai cái nạn ấy? Có cách gì hay không? Than ôi! Cái nạn lụt là cái nạn chung của cả các nhà nông trong thế-giới chứ chẳng phải riêng gì ở một xứ mình. Không nói đâu xa, nói ngay như nước Đại-pháp, nông-nghiệp xưa kia cũng thường bị lúc thì tiêu khô khi lụt ngập như mình, từ khi chỉnh-đốn được cái cơ-quan chắp thủy phòng thủy thật được hoàn bị rồi, lợi dụng mấy con sông to, xây công đào mương, khi lụt ngập thì có chỗ tháo nước ra, lúc tiêu-khô thì có chỗ lấy nước vào, ông hạn-thần cũng phải tự ngược, bà thủy-bá cũng phải tế oai, nhân-dân thấy đều được lạc nghiệp an cư, nông-nghiệp một ngày một thêm phát-đạt, nông-sản một ngày một thêm phú-nhiêu, mà trở nên một nước giàu thịnh như bây giờ, tuy bởi công-nghệ thương-nghiệp ngày nay cũng thịnh-vượng bội phần, nhưng cần-bản cũng tự ở nghề nông, được tránh thoát cái tai-nạn bất kỳ mà thu hoạch phong đăng, tài hóa sung-dụ, mới có ngày nay vậy.

Cái cách phòng ngừa thủy hạn thì hành ở nước Pháp mà có hiệu-quả tốt như vậy, há lại không thi hành được ở nước ta hay sao? Như trên kia đã giải, nghề nông là cái nghề cần bản của nước ta, nghề nông mà hư thì nghề gì cũng đến hỏng cả, trăm công nghìn việc trong xã hội cái gì cũng phải đợi một cái vấn-đề rất trọng yếu là cái nghề nông trong nước có giải-quyết trước đã rồi mới có thể xoay xóa gỡ các mối lần lần; vậy thiết tưởng cái việc cần kíp thứ nhất ở nước ta bây giờ không gì hơn cái vấn-đề thủy-lợi; làm sao cho cái cơ quan chắp thủy phòng thủy ở các miền nông-phố cũng được hoàn bị cả như ở bên nước Đại-pháp thì nhà nông mình mới thoát khỏi cái ách chiêm mất mùa hỏng như đã thấy bao nhiêu những nỗi thương tâm thảm mục trong vụ lụt nước mưa vừa rồi.

Việc này trước hết phải trông cậy vào chính-phủ. Hiện nay chính phủ cũng đương chú-ý kinh doanh, việc thủy-lợi ở miền ngược Bắc-kỳ, ở phía bắc Trung-kỳ và ở phía tây Nam-kỳ đã bắt đầu chỉnh-lý cả, nhưng khắp trong xứ này đâu cũng là đất làm ruộng cả, đâu cũng phải chịu hại cái tai-nạn lụt ngập tiêu khô cả thì đâu cũng rốn chân ngừng cổ mong chính phủ bớt các công việc khác mà để mắt vào cho; sau nữa phải trông cậy vào các nhà đại-nông phú-hộ, có đủ tư bản, nên bỏ ra mà mở mang mối lợi, hoặc xây công, hoặc đào mương, hoặc mua máy bơm nước, hoặc làm xe xe nước, trước là phòng ngừa thủy hạn cho ruộng đất mình, sau để cho các nhà tiểu-nông thuê mượn, vừa ích cho mình, vừa ích cho người mà gián-tiếp có ảnh-hưởng đến cái phúc lợi toàn quốc-dân nữa, có tiền mà làm những việc như thế thì còn mua danh chác phận gì hơn, còn thương công kể lợi gì hơn, còn làm phúc làm đức gì hơn. Kỳ-giả xin thay lời cả quốc-dân mà ai cầu với chính-phủ, khẩn-nguyện với các vị phú-hào trong nước việc này.

T. H.

## Âu-châu điện-tín

HAVAS

*Paris, ngày 29 Juin 1923*

**Việc Đông-pháp**

Hội-đồng tài-chánh của Thủ-đân nghị-viện đã ưng chuẩn bản dự-thảo về việc mở nốt phần thứ hai về trái-khoản của Đông-pháp và hoãn cải lại cái cách phân phát các số chi tiêu.

**Cái nạn tàu bỉ**

Mấy cái thuyền cá-nổi có chở 34 người lính thủy ở một cái tàu bị đắm, còn những người khác nghe đâu chết cả.

**Việc trong các hạt trú binh**

*Tin Mayence.* — Vì người Đức bảy hoại dụng cụ và bắt những người làm hòa-xa, nên quân Pháp đến đóng ở Largen Esshorn và Limburg.

*Paris, ngày 30 Juin 1923*

**Tại Nguyên-lão nghị-viện**

Nguyên-lão nghị-viện đồng-thanh ưng chuẩn các khoản chi tiêu trong hạt sông Rhur.

Quan Poincaré đọc diễn-văn có nói ngài quyết chí đòi được số tiền của nước Đức nợ nước Pháp.

**Việc trong các hạt trú binh**

*Tin Mayence.* — Bảy người bảy hoại dụng cụ bị kết án xử tử.

*Tin Newport.* — Máy trong một chiếc ngư phòng ngư lôi nổ. Hơn người chết, hơn người bị thương.

**Một vị phó giám-quốc bị giết**

*Tin Caracas.* — Quan phó giám-quốc Gomez vừa bị giết.

VÔ-TUYẾN-ĐIỆN

*Bordeaux, ngày 29 Juin 1923*

**Tòa Nội-các nước Bỉ**

Tòa Nội-các mới nước Bỉ đã lập xong. Trong tòa Nội-các mới này cũng có năm viên về đảng Thiên-chúa giáo và năm viên về đảng Tự-do. Ông Theunis làm thủ-tướng.

*Báo Liberté* có nói: Ấy là vì cái chánh-sách ngoại-giao mà tòa Nội-các mới lập thành.

*Báo Liberté* có nói: Ngày thứ ba này M. Theunis cùng cả tòa Nội-các mới sẽ đến tuyên bố cái chương-trình tại nghị-viện. Trong tòa Nội-các này cũng có M. Devèze, thượng-thư bộ Quốc-phòng. M. Theunis mà vẫn chủ trương tòa Nội-các, thì cái chính-sách trong hạt sông Rhur vẫn nguyên như trước.

**Việc nước Đức**

Tòa Tương-thẩm bình trong hạt sông Rhin không chuẩn việc bãi-an của các viên chủ-nhiệm các xưởng bị tòa án-binh Werden kết án mới rồi, vì việc không chịu nộp than.

Viên cố-vấn của chánh-phủ Đức tại Dusseldorf cấm người Đức không được dùng hóa-xa của Đồng-minh quản lý đi bị bắt.

Đức Tesia đã đến thăm những người phải giam trong ngục Dusseldorf về việc chánh-trị.

Nhà điện-báo *Havas* có nói vì người Đức hãy hoại dụng-cụ ở Wiesbaden, nên các quan Đồng-minh lại cho quân lính đóng thêm ở hai chỗ nữa, là Langen, trên con đường Darmstadt Francfort và Esshern, trên con đường Francfort-Kromberg. Nhà điện-báo ấy cũng lại nói: Vì người lính chém sát nước Đức bắt hai người Đức ở Limburg làm việc ở sở hỏa-xa Đồng-minh, nên các quan lại cho một cơ-binh đến đóng ở Limburg. Các nơi ấy nguyên vẫn về quyền các quan trú-binh coi trị.

**Số chi thu năm 1923**

Hội-đồng Tài-chánh của Thủ-đân nghị viện đã ưng chuẩn bản dự án về việc đem số chi-tiêu năm 1923 thi hành cả về năm 1924.

**Giải thưởng văn chương**

Hàn lâm viện Đại-pháp đã phát giải Rouan cho M. Alphonse de Chateaubriant là người đã soạn quyển « La Proie ».

Giải thưởng Văn chương đã phát M. Francois Parché, ông đã soạn được nhiều nhất, quyển có giá trị nhất là « Chevalier de Colomb ».

## Đại-tinh trụy-địa

*(Tin của ký-viên bản quán gửi về)*

Cụ Cao-xuân-Dục, Phụ-chánh đại thần, Thái-tử-thiếu-bảo, Đông-các Đại-học-sĩ, quản lĩnh Học bộ Thượng-thư, Quốc-sử quán Tổng-tài kiêm quản Quốc-tử-giám Au xuân-Tử, trí sĩ, thưởng thụ nhị hạng Đại-Nam Long bội tinh và từ hàng Bắc-Sản bội-tinh v. v. tạ thế ngày 21 tháng tư (5 Juin) đến 17 tháng năm (30 Juin) thời ninh thọ. Năm nay cụ hưởng thọ được 81 tuổi.

Khi viện Cơ-mật được phó ấm, thì tâu ngay lên Hoàng-thượng đồng tất, khâm phụng chiếu phê rằng:

« Au-xuân-khanh dự việc triều « chánh đã lâu năm, sớm được về « hưu an nhàn lại hưởng cao-thọ, thế « là trong ngũ phúc, Cao-khanh đã « được ba rồi, thật là ít có, ngày nay « từ trần, cũng không có điều gì duy « hám nữa. Nay Cao-khanh tạ thế, « ta nghĩ lại những công lao của « người bấy lâu nay giáp nước, vậy « cho truy tặng hàm Thiếu-bảo (1) « động thổa vong linh, chuẩn lực cho « tòa Nội-các làm lời dụ để thi hành, « còn những công việc về tang lễ, « cho y theo hướng lệ mà làm. Khâm thử!»

Bộ lễ nhân theo lời phê thi theo lệ cũ làm việc tứ tế lược thuật như sau này:

Trích một trăm quan tiền giao linh để sắm đồ lễ (bò, xôi, hương, đèn trần cao v. v.) ủy một ông quan tinh làm khâm-mạng, trước một ngày ninh thổ cho một thầy đội và 22 tên lính sung độ long-đình, tàn quạt nhã nhạc v. v. đến rợi tang thứ, đặt hương án ở trong tế đường, giờ mặt về hướng nam. Đoạn rồi sắng bốn ấy quan Khâm mạng (quan Tổng-đốc Nghệ) mặc đồ thường triều sung độ đồ lễ phẩm đến, tang chủ thay đồ thâm ra qui ngoài cửa nước vào. Quan Khâm mạng đứng bên tả hương án tuyên lệnh rằng: « Hiếu chí tử tế ». Tang chủ đến trước án lạy năm lạy, rồi, người nhà nước hồn bạch ra để trước linh tọa (đặt ở bên hữu hương án), các người chấp sự mới bày đồ lễ phẩm để làm lễ. Khi lễ tang chủ lại thay đồ tang-phục qui ở bên hữu linh tọa. Quan Khâm mạng cũng thay đồ lễ-phục vào làm lễ, nhưng chỉ đứng ở bên tả hương án, giờ mặt về hướng tây, chứ không lạy. Khi làm lễ cũng xướng tạo vị, quan tấy, phẩn hương, ba tuần rượu, tuyên tế văn, hiến trà, phẩn tế văn, lễ tất văn văn.

Làm lễ xong tang-chủ lại thay đồ thâm lạy tạ ân năm lạy trước hương án. Rồi quan Khâm-mạng ngồi xoồng (có đặt ghế sẵn ở bên án) cho tang chủ lạy tạ bốn lạy, mới rước bổn bạch vào, thế là xong.



*Chân dung cụ Thiều-b'o Cao Tường-công.*

Quan Khâm mạng ra về, tang chủ đi tiễn ra tận cửa. Đó tế-vật thời theo phúc chia cho những người dự sự khi ấy.

Xong việc tứ tế, kể đến người chủ làm lễ triều tế, đặng sáng hôm sau làm lễ phát-dẫn.

5 giờ sáng hôm 17 phát dẫn. Bản Bảo-hộ có ủy một quan giám-binh đem 40 lính tập ra tống táng, quan Công-sứ Nghệ Simonet thay mặt Bảo-hộ ra điếu tang lúc hạ huyệt nghi có đọc một bài chúc khen ngợi công trọng cụ và chia buồn cùng quyến.

Đoạn rồi làm lễ thành phần. Quan Thượng Nghệ đề chữ, quan Án Nghệ bồng chữ.

Dự táng quan Tây có: Quan Công-sứ St Paolof quan Bản tập Võ-văn-Qui, quan Nông-chánh giám-đốc Robin, quan giám-binh Levadoux, quan Nam có: Quan Tổng-đốc Nghệ Tôn-thất Bàn, quan Án Nghệ Phạm-hà-Phổ, quan nguyên Tổng-đốc Quảng-nam Từ-Thiệp, và các thân, sĩ, đồng liêu.

Còn những sự nghi đám hiếu nay đại khái cũng như các nhà đại gia khác, từ cái rạp lễ, lại có làm ra một rạp riêng để tiếp các quan Tây. Chỗ nào cũng khéo xếp đặt một cách đơn-giản mà lại có vẻ trang-nghiêm lắm.

Thế là cụ Cao đã từ cõi trần-hoàn, mà lên nơi cực-lạc. Cụ là một người rất hiếu học mà rất ái-tài; xem việc làm của cụ lúc sinh thời, đủ biết cụ là một người rất có lòng yêu nước yêu dân, trung với Hoàng-gia, thành với Bảo-hộ. Nay cụ qui tiên đi, khiến cho nước ta mất đi một bực thạc vọng, dân ta mất đi một vị phúc-tinh, Hoàng-gia vắng một người tôi lành, Bảo-hộ vắng một người bạn thiết, mà cựu-học giới thì đây lại mất đi một tay bảo nhã văn-bảo! Cụ mất đi không những là một sự sầu riêng cho qui-quyến, mà lại là một sự sầu chung cho nước nhà nữa.

Ta còn nhớ độ tháng chín năm ngoái, lão cụ ăn mừng bát thập. Hoàng-thượng có ngự đề ban cho cụ một bài thơ, trong có câu « Đạo lý thọ lẫn viết kỳ dĩ ». Xem cụ người trang kiện quắc-thước như thế, ai chẳng trông cụ thể y như lời kỳ-vọng của Hoàng-đế, ngờ đâu vội đã tiên du! Nhưng nghĩ lại đời người như sự thật là ít có, ngoài ba mươi tuổi mới xuất sĩ, gặp lúc thời-thế gian-nan, mà chỉ trong ngoài 30 năm làm đến nhất phẩm triều-đình, sau chân đã có người kiền đạt, nói được gia-phong mất cụ được cặp-kiền; nay mất đi lại mông ân-điển, thật là sinh vinh tử ai, hoàn danh hoàn phúc. Đời người đến thế, thật cũng không có điều gì duy hám vậy.

Vậy bản báo xin có lời kính viếng cụ rà tỏ chút cảm-tình với qui-quyến.

Đối, trướng đi nhắng nhiều quá, không thể đọc xem hiểu cho hết được. Ký-giả ngẫu nhiên xem thấy mấy câu sau này, trong ý lấy làm được, nên nhân tiện sao đăng để chư-tôn nhân lãm:

*Câu của quan Tuần-vụ tân-Cảnh:*

Đức xí tự cổ sở tôn, vi quốc hiền nhân ư thế qui;

Kỳ thọ như kim kỷ tại, vị công vô hám vi thời bi.

*Câu của quan Bố Hồ-đắc-Thiên:*

Bài Triều hoàn nghiệp, lưu gia quí nhân, thọ hưởng bát tuần kiêm ngũ phúc;

Nhất nhật trâm bào, lai đình bi thái, dưỡng năng nhất nhật tức tam công.

*Câu của ông Ng-đắc-Lộ:*

Trung hiếu truyền gia, Long, Bàng cổ hương song trẻ chấn;

Văn-chương tiết cuộc, Hồng, Lam day lão bán thiên tinh.

## Chuyện kỳ khôi

**Câu chuyện của mấy nhà làm sách**

*Nước ta ngày nay đương cần phải soạn rất nhiều sách, in rất nhiều sách. Sách giáo-khoa, sách tiểu-thuyết, sách cách-trí, sách văn-chương, sách gì cũng cần dùng, sách gì cũng có ích cả, vậy người có học-vấn, có văn-tài, ai soạn quyển nào cũng đáng khen đáng trọng, miễn là sách không hại đến luân thường đạo lý thì thôi. Vì vậy mỗi khi kỳ-giả được hân-hạnh tiếp một nhà làm sách, kỳ giả rất lấy làm tôn quý vô cùng.*

*May sao hôm nọ nhàn đi chơi có giờ nhà kia, kỳ giả được chứ-nhân ghép ngồi đông ban nói mấy ông đã có sách xuất-bản. Lác mới các ông còn đọc văn bài thi chữ nghĩa với nhau, kỳ giả xin thú thật rằng kỳ giả chẳng hiểu chi chi cả. Sau các ông bàn đến việc in sách, bán sách, mà câu chuyện mới xoay ra mỗi lác lại mỗi cang có bị thêm:*

*Giáp. — Làm sách cũng là một việc buồn, tôi làm sách là để kiếm xu, xin nói nôm na, ngay thế cho rành.*

*Ất. — Bỉ-nhân cũng xin thú thực, bỉ-nhân có ý làm sách đâu, nhưng ngờ ta có phải mới có phải; giá-sử bỉ-nhân không bị đau-đớn, về thói khách bạc của người đời, thì đã không bao giờ bỉ-nhân có làm sách.*

*Bính. — Ấy tôi cũng như bác, cũng chỉ vì tức vì nỗi nhân duyên, nên mới làm sách. Chẳng nói chắc bác cũng rõ Chuyện trong sách ấy tác-giả chẳng tôi với ai, chứ có phải chuyện đâu xa.*

*Đinh. — Tiện-nhân thì cái thế phải làm sách. Vốn liếng-nhân đông đời thì thư vở nay, nhưng đã trót lỡ lăng chơi bời, học hành dở dang, thì gì cũng chẳng đỗ, nên phải chắp chánh nhặt nhanh mấy câu cựu sáo, mấy lời bỏ giả, biên chép thành một quyển sách, để mua lấy cái tiếng văn sĩ quốc-ngữ gọi là cho mất thì-gian.*

*Mậu. — Sự học nước mình ngày nay đương buổi phôi-thai, muốn mở mang sự học thì tất phải in sách cho nhiều việc làm sách tục là cái nghĩa-vụ của bọn sĩ phu chúng mình, chứ nói chi danh, nói chi lợi.*

*Kỷ. — Ông nói rất phải, tôi làm sách thực không dám mang lấy lợi, mong lấy danh, nhưng chẳng qua là cái nợ nó nài nên phải làm, để đeo cái kiếp oản sĩ, đã mang cái nợ văn-chương,*

Do Võ Phi Hùng Cựu HS Petrus Ký (67-74) tặng Huỳnh Chiêu Đẳng chủ Kho Sách Xưa Quán Ven Đường. (Từ microfilms của Đại học Cornell)

*thì lòng dầu chẳng muốn làm văn cũng chẳng xong mà đã làm văn thì tất phải đem in cho thiên-hạ bình-phẩm. Còn như sự bán được hay không là tùy cái sở thích của người đời, chứ mong chi lợi với danh vào đấy.*

*Cảnh. — Tôi cũng xin biếu đồng-tính với hai tiên-sinh, tôi sẽ đi làm sách chính cũng bỏi cái tôn-chỉ ấy.*

*Tân. — Thôi tôi lạy bác cả nón! bác đừng nói thế nữa đi. Bác làm sách cốt để gì mà ấy chứ gì. Sách bác toàn là những lời nhân-nhã cùng ai cả.*

*Nhâm. — Bác biết đâu bụng tôi, chẳng hơn ai lại đi mượn người làm sách để mình ký tên, mong kiếm mấu vải lĩm ấy ư!...*

*Tân. — Huịch! Huịch! À mày nói xỏ ông à, mày đừng tưởng ông chỉ biết văn, không biết võ. Huịch! huịch! Thế là Tân tiên-sinh và Nhâm tiên sinh choảng nhau. Các ông kia cùng chú nhân đến xô vào can hai ông văn-sĩ..... Tiệc tan.*

Nhà quê

## Di-tích mấy thành-phố cũ ở Mỹ-châu

Bác-sĩ Sylvance G. Morley mới trần-thuyết tại viện Carnégie về việc bác-sĩ đi khảo-sát tại miền Bắc tứ Yucaton (Mỹ-châu trung-ương) cùng là việc ông tìm thấy mấy thành phố cổ. Bác-sĩ Morley có tìm thấy những con đường dài hàng bao nhiêu kilomètres, và hai bên vệ đường có những công trình vĩ đại như tượng người, đền miếu, kim tự tháp v. v. Những nơi ấy cây cối che phủ kín mít, đi vào được đến nơi rất khó. Tường vách các nhà cửa và các đền đài có trổ chạm đúc nặn rất đẹp. Bác sĩ Morley nói các thành ấy lập nên từ thế-kỷ thứ IV, sau không biết làm sao mà bỏ đi. Cứ một thành trong các thành ấy tên gọi là Chichenitzé, dân số trước kia cũng được hơn 250.000 người.

## Giới thiệu sách mới

### SI-TÌNH MỘNG-TÍNH

của quan huyện HOÀNG-HỮU ĐÔN soạn

« Si-tình mộng-tính » là một bản kịch của quan huyện Hoàng-hữu Đôn mới xuất bản, hiện đã có điểm một lần lấy tiền quyên vào viện Pasteur bên Pháp tại nhà bát tây. Bản kịch này đặt theo lối tuồng cũ ta mà đổi pha lối kịch tây; điều ấy thật là một điều cải lương có đặc sắc vậy.

Cái lối tuồng cũ của ta không phải là không hay, không phải không đủ để mà cảm hóa lòng người, bỏ lối phong tục; đem cái vui, cái buồn, cái mừng, cái sợ, cái giận, cái yêu mà tả ra như thực ở trên sân khấu thì làm gì mà chẳng khiến cho người ta vỗ chân khóc, chan đôi mắt, khi cay đắng trong lòng, khi phấn khởi trong tinh thần, mà khi bàn khoăn trong ý tưởng; nếu cái vui ấy mà là chuyện đáng vui, cái buồn ấy mà là chuyện đáng buồn, cái mừng ấy mà là chuyện đáng mừng, cái sợ ấy mà là chuyện đáng sợ, cái giận ấy mà là chuyện đáng giận, cái yêu ấy mà là chuyện đáng yêu thì tác là một bài hực đường tinh tứ lắm, một phương pháp khó phi tùng thiện, nhân tâm thế đạo chẳng là có ảnh hưởng lắm ru? Lại còn một lẽ nữa là mỗi một nước có một cái âm điệu riêng, mỗi một dân tộc có một cái tinh tình thị hiếu riêng, nhưng lối hát Nam bài Khách hết thảy mà, bất nghĩa thứ v. v. của lối tuồng cũ ta đều là cái âm điệu thiên nhiên riêng của một nước mình; người mình đi tuy giỏi là cái xem tuồng mà thác là đi nghe tuồng, nên tôi chỉ rộp tuồng mà không nghe được những giọng ca tiếng hát, khi phát đương đồng đưa, khi ai oán nỗi sầu thì đó bản-kịch có hết cái hay thế nào, cũng không sao làm sâu người cảm-động được. Tuồng có thể nói rằng có hết là một lối văn-chương diễn-tả trong nghệ « Kịch » của nước mình, nghe tuồng — chứ không phải xem tuồng — là một cái tinh tình thị hiếu riêng của người mình, cũng có về đặc biệt với nước người ta, không phải là tự cao vậy. Duy cái lối tuồng cũ của ta còn lỗ mỗ câu thơ quá, bài trí, đàng bộ, âm nhạc v. v. nhiều cái ít lắt là thất-lễ tục lắm, không ý thức, không thú vị, mất cả cảnh cảnh chân tình trong bản tuồng, điều lý cần phải cải lương lắm.

Từ khi có cái phong trào cải lương kịch đến giờ mới thấy có cuộc hát cải tuồng của các học-sinh Nam kỳ tổ chức và bản kịch của quan huyện Hoàng đây là hợp với cái tôn chỉ nói trên kia, tức là được cái đặc-sắc của lối tuồng mà vừa hợp thời được cái âm điệu của nghệ kịch tây, rất thích cảm động người ta ở trong giọng ca tiếng hát vẫn cũ, mà cái lối tập xưa cười hỏ hát nhăng nhít, mỗi nhẩy quay cuồng thì tuyệt tích hẳn; cải lương như thế mới đúng gọi là cải-lương.

Theo cái lối tuồng cải-lương như thế, đối với xã-hội mình thật là một cái lợi ích cảm-động nhân tâm, cũng không khác gì lối kịch tây đối với người Tây vậy. Mà cái bản-kịch của quan huyện Hoàng mới xuất-bản đây chẳng là tập-luyện người ta nên tập công bảo quốc, cứu người in đường phẳng đẳng bổ-ích, hãy cái gương nhục nước của một kẻ trượng-phu kết quyên cứu tế sắt đỏ mong làm con một kỷ-sinh, tỏ cái lòng khẳng khái của một người hiền phụ vì nghĩa rốt trinh bảo mà cam chịu cái nỗi chiến bông, ý khuyến-răn, lời cảnh tỉnh, dùng cái lời kí cảm động nhân tâm mà truyền bá cái lối lẽ có bổ-ích cho phong-tục; trong khi bận việc quan mà còn có hồi thì giờ để làm được một việc hay như thế thì tập cũng đáng quí thay.! Bác-báo xin vui lòng giới thiệu cùng các độc-giả một bản kịch mới và mong rằng những nhà có chí cải-lương hý-kịch đều nên theo cái lối cải-lương như thế cả thì hay.

T. B.

*Sách này có gửi bán tại bản-quán*
Giá bán 0$ 20
Ở xa xin gửi thêm tiền cước.

## VIỆC HANOI

**Giá bạc.** — Kể từ ngày 1er Juille 1923, giá bạc ở kho Nhà nước định là 8 f. 38

**Tin tàu.** — Tàu *Amiral Ponty*, khởi hành ở Saigon ngày 3 Juillet, hồi 16 giờ đi Haiphong.

**Quan Toàn-quyền Baudoin trở về Bắc** Quan Toàn-quyền Baudoin và quí phu nhân đến ngày 4 Juillet sẽ xuống tàu *Amiral Ponty* ra Bắc kỳ.

**Tóa án nghỉ hè.** — Cả tháng này và tháng tám tây, tòa án nghỉ hè, vậy trong hai tháng tòa Thượng-thẩm chỉ họp rất lắm mấy phiên mà thôi.

**Tòa án Trùng-trị** thì thứ hai nào cũng họp và tòa án Thương mại thì 15 hôm mới họp một kỳ.

**Tại phủ Thống-sứ.** — Trong khi quan Chánh văn-phòng quan Thống-sứ đi vắng thì quan Chánh phòng thư-ký riêng của ngài sẽ ký thay các công-văn.

**Quan Thống-sứ** đã cử một hội-đồng có MM. Lachaud quan chánh Công-sứ Hà đông, làm chánh Hội-đồng; Graffeuil quan chánh Công-sứ Nam-định; Bouchet, quan chánh Công-sứ Hải-dương; Trần-v-Thông quan Tổng-đốc Nam-định; Vũ-ngọc-Hoành quan Tuần-phủ tỏa Thượng-thẩm làm hội-viên; Larivière quan cai-trị tập-sự tại phủ Thống-sứ làm thư ký để bàn định:

1· Các thể lệ cho những người An-nam bỏ làng mà đi, về đường sưu thuế thì nên thế nào; 2· cách thi hành tại các làng, các thể-lệ trong quyền thứ nhất bộ Dân-luật về khoản dân-tịch người Annam nên thế nào.

**Việc bầu cử nghị-viên tại Hà-đông.** — Ngày hôm qua tại Hà đông đã bầu lại chân nghị-viên ở ba hạt Thanh-trì, Hoàn-long Đan-phượng thay cho M. Ng-Oánh tức Đức-long không hợp lệ được bầu cử.

Cuộc cạnh tranh ngày hôm qua rất là kịch liệt, ở Hanoi thấy ô-tô đem vào nhiều lắm, cái nào cũng chật ních những người đi cổ động hộ.

Ủng cử có bốn ông là MM. Ng-hữu-Như-thiều-khoán ở Hà-đông, Phạm-hoàng-Chung, nguyên thư-ký công-chính, Bàn làm điền bộ, Phạm-quang-Đại, buôn bán Đồ-Phong buôn bán.

Khi mở phiếu thì kết quả như sau này:

| | |
|---|---|
| MM. Nguyễn-hữu-Như | 369 phiếu |
| Phạm-hoàng-Chung | 210 — |
| Phạm-quang Đại | 1 — |
| Đồ-Phong | 1 — |

Vậy M. Ng hữu-Như trúng cử.

**Ai tin.** — Bản quán được tin rằng quan cai-trị hưu-trí Nguyễn-phú-Quí là gia-nghiêm ông Nguyễn-phú-Khai chủ-nhiệm báo *Tribune Indigène* ở Saigon, tệ thế tại biệt-thự ngài ở đường Mac-mahon, số 48, ngày 26 Juin vừa rồi, năm nay cụ hưởng thọ 62 tuổi.

Bản quán có lời kính viếng cụ và chia buồn cùng ông Nguyễn-phú-Khai và qui-quyến.

**Ngạch y tế.** — M Marcel Henri thầy thuốc thứ hai đang tư bổ bản ngạch dưỡng bệnh thì nay đổi về sở Y chính Hanoi thay M. Ng-viết-An đổi đi Ninh-bình.


## Phòng khám bệnh

của quan Thầy Thuốc tây

Phố bàng Điếu nhà bóa (Rue des Pipes) số nhà 9, ở Hanoi.

Ngày nào cũng khám bệnh từ 10 giờ sáng đến 12 giờ trưa, trừ chủ nhật và ngày lễ.

Phòng nuôi người bệnh, rất sạch sẽ. Chữa các bệnh người lớn và trẻ con.

3502


**Quan phủ Bình.** — Quan phủ bạng nhất Đinh-quang-Chiểu, hàm Hàn-lâm-viện thị-giảng, nguyên tri-phủ Yên-thế (Bắc-giang), tòng sự tại tòa nhì phủ Thống-sứ, bị tòa Thượng-thẩm Hanoi kết án 20 năm khổ sai thì nay phải cách chức và thu cả bằng sắc lại để hầy đi.

**Bữa tiệc tháng tại hội Khai-trí.** — Tối thứ bảy vừa rồi, tại hội Khai-trí đã mở tiệc tháng như mọi lần, các hội viên đến dự được chừng bốn mươi ông. Khi 8 giờ rưỡi xong tiệc, ông Nguyễn-gui-Tuấn có diễn thuyết về thể-dục. Sự ích lợi của thể dục thế nào, trong báo này đã nhiều lần bàn đến, vậy tưởng không cần phải nhắc lại nữa. Bài diễn thuyết ấy ai cũng lấy làm ngợi khen lắm, cho nên khi ông đọc xong, cử tọa có vỗ tay hồi lâu.

**Thi vào trường Kỹ-nghệ Hanoi.** — Đến ngày thứ hai 10 Septembre 1923 hồi 8 giờ sáng tại Hanoi, Việt-trì và Nam-định sẽ có kỳ thi tuyển học-sinh vào trường Kỹ-nghệ Hanoi (Ecole des Arts Appliqués).

*Thể lệ thi.* — Các thí-sinh phải là người công-dân Pháp, là người thuộc-địa, hay là người đất bảo-hộ của nước Pháp, phải từ ra mười lăm tuổi và phải là người có sức lực mới được, cái sức lực của học-trò thi sau khi tráng tuyển sẽ có một quan thầy thuốc của nhà nước xét cho.

Học-sinh ngoại-quốc cũng được theo học trường Kỹ-nghệ, nhưng chỉ được là tự do học sinh (élèves libres) mà thôi.

Cái chương-trình thi cũng y như chương-trình học của lớp cao-đẳng các trường Sơ-học. Học sinh đỗ đã rồi thì đến ngày thứ năm 20 Septembre phải đến trường Kỹ-nghệ Hanoi ở đường Jauréguiberry số 4 để thi vẽ. Những người đã có bằng Sơ-học Pháp-Việt (certificat) thì được miễn thi.

*Đơn xin ứng-thi.* — Các thí-sinh phải gửi đơn đến quan công-sứ tỉnh trước ngày 1er Septembre để chuyển về quan đốc trường Kỹ-nghệ hoặc là gửi thẳng đến quan đốc trường Kỹ-nghệ cũng được. Học sinh nào không kịp gửi đơn thì đến ngày kỳ cũng được dự thi miễn là hôm đến thi phải đưa trình cái giấy khai sinh hay là giấy cản cước của mình cũng được.

*Số học-sinh lấy vào trường*

| Số lấy tạm | Số lấy nhất định: Học sinh ăn trường | Tự do học sinh |
|---|---|---|
| Ban đồ gỗ . 40 | 20 | 5 |
| Ban làm máy 30 | 13 | 7 |
| Ban đúc đồng 20 | 8 | 7 |
| Ban dệt . . . 10 | 3 | 2 |
| 100 | 44 | 21 |

*Ngày khai trường.* — 1er Octobre.

*Qui-tắc ở nhà trường.* — Thời hạn học ở nhà trường là bốn năm. Học sinh ăn và ở, ở ngoài.

Các khí-cụ để làm ở trong xưởng và giấy bút đi học thì nhà trường cấp cho.

Lương bổng của học sinh như sau này:

| | |
|---|---|
| Năm thứ nhất | 6$ 00 |
| — nhì | 7 , 00 |
| — ba | 8 , 00 |
| — tư | 10 , 00 |

*Chương-trình học.* — Chương-trình học có những môn này:

1· Thể công: làm đồ gỗ, làm máy ôtô, đúc đồ, gò, chạm trổ, vẽ chữ kiểu để thêu dệt, vẽ chữ kiểu để đóng đồ gỗ, chạm gỗ, chạm đá (mỗi ngày độ sáu bảy giờ).

2· Dạy vẽ, nặn, xếp đặt các kiểu vẽ, học khảo cứu về nghệ vẽ, kinh thước, kỹ nghệ chuyên nghiệp, văn văn và học phổ thông (mỗi ngày 2 giờ)

*Học thể-thao.* — Tại trường lại dạy cả thể thao để cho thân thể học sinh được nở nang ra.

*Bằng tốt-nghiệp môn học mĩ-nghệ.* — Phàm học-sinh khi thi tốt nghiệp mà đỗ cả số trung bình được ngang với 12 thì nhà học sẽ cấp cho một cái bằng tốt nghiệp môn học mĩ-nghệ (certificat d'études d'art décoratif).

*Năm học thực hành.* — Trong năm thứ tư, học sinh tuy vẫn thuộc quyền trường học quản đốc, nhưng có thể được kén chọn lấy một chỗ làm tại các xưởng tư hay là xưởng công của Nhà nước. Trong năm thứ tư vẫn được lĩnh học bổng, nhưng cứ tiền theo học phổ thông và chuyên nghiệp lại trường học.

*Quyền lợi dành cho học sinh.* — Những chân bội-họa (kỹ vẽ) và những chân làm thợ mĩ-nghệ mà nhà nước cần dùng đến thì sẽ dành cho học-sinh có bằng tốt nghiệp trường kỹ-nghệ.

**Về việc thi thư-ký vô-tuyến.** — Bản-quán có tiếp được thư nói về cận thi thư-ký vô-tuyến vừa rồi phàn nàn về mấy việc bất ngờ đã xảy đến trong kỳ thi ấy. Vậy bản-báo tưởng cần cứ viết thư lấy nào khiếu nại ngay với sở Vô-tuyến thì tích hơn là đăng vào trong báo.

**Chớp bóng Kim-Vân-Kiều.** — M Vũ-công-Nghi trước có thân người đóng một vai trong việc chớp bóng Kim-Vân-Kiều, nhưng nay vì mắc bận, không thể nhận được, cho nên ông lại thôi.

**Sở Vô tuyến-điện Bạch-mai.** — Trong tháng Juin 1923, sở Vô-tuyến-điện Bạch-mai nhận được 30 350 tiếng và gửi đi 17 142 tiếng. cả thảy là 47 492 tiếng.

**Lớp học tư-nghiệp** — Danh sách các viên trợ-giáo học tại lớp tư nghiệp ở Haiphong và Nam-định như sau này:

*Lớp ở Haiphong*

MM. Ng-xuân-Giật, Trần-đức-Sinh, Ng v-Cận, Ng-v-Hợp, (Kiến-thụy); Hà-kim-Thoa, Trương-v-Tích, Vũ-văn-Kiên, Lê-cao Bạt, Ng khắc Xương, (Thủy-nguyên); Hoàng-quang-Ngâu, Ng hoa Huân, Đinh-văn-Dung, Tạ-minh-Trương, Ng-v-Quảng, Bùi-đình-Sang, (An-dương); Cao-quang-Mạc, Lê-huy-Hợi, Ng-v-Dục, Trần-v-Thiếp, Ng-đoãn-Kinh, Phạm-v-Nhe, (An-lão), Ngô-vi-Nhẹ, Vũ-đức Tri Trương-xuân-Bưu, Ng-v-Trường, Ng-văn-Chân, Đào-xuân-Hi, Ng-hữu-Tài, (Tiên lang), Kiến-an; Hoàng minh-Bộ, Nguyễn-đình-Chương, Trương-cam-Cối, Đỗ-quang-Ta, Dương-duy-Ninh, Đặng-đình-Lý Quảng-yên; Lê-đức-Tuấn, Ng-bá-Mỹ, (Đồ-sơn), Hải-phòng.

*Lớp ở Nam-định*

MM. Ng-thế-Toản, Vũ văn-Thiều, Bùi-ngọc-Cung, (Xuân-trường), Trần-hữu-Bạt, Ng-v-Duyệt, Ng-văn-Tuân, Phùng - v - Chất, Đào bích-Đồng, Hà tiến-Cương, Ng-đức-Thiều, (Nghĩa-hưng), Ng-thụy-Đan, Ng-v-Thụy, (Mỹ-lộc), Ng-thế-Viêm, Ng-văn-Lương, Phạm-đức-Khôi, (Vụ-bản), Phạm-khắc Diễn, Ng-v-Bạo, Trần-v-Lăng, Tô-v-Thông, Đào v-Vận, (Nam-trực), Lê-nguyệt-Đán, Phạm ngọc-Thụy, Hoàng-v-Tụy, Ng-v-Liện, (Hải-hậu), Ng-khắc-Nhu, Lê-quang-Tân, Đặng-kim Quỹ, Hà quang-Huy (Ý-yên), Vũ-đức Hiện, Ng-v-Nho, (Trực-ninh), Phạm - hữu - Tích (Phong - doanh), Nam-định: Ng-ngọc Toàn, Ng-văn-Hoán (Yên khánh) Dương-đình-Lan, Ng-v-Chí, Trần-ngọc-Thức, Bùi v-Hách, (Nho-quan), Phạm Gia, Hoàng-v-Hồ, Ng-văn-Phúc. (Gia viễn), Nguang-Điền, Ng-quế-Nham, Trần-đức-Thịnh, (Yên-mô), Đào-v-Uyển, (Gia-khánh), Trần-v Chứ, Võ-doãn-Thảo, (Yên khánh), Ninh-bình; Ng-v-Xứng, (Thanh-liêm), Phạm gia Lượng, Ng-v-Quảng, Ng v-Tuệp, Đào vu-Thống, Phạm-Trâm, (Bình - lục), Hoàng - Hoán, Trần-v-Biên, Cao-thế-Hy, (Lý - nhân), Hoàng - minh - Châu, Trương-tử-Ung, Ng-hữu-Đại, (Duy-tiên), à-nam.

*(Còn nữa)*

**Ngạch Võ-tuyến.** — M. Trương-thế-Xương, thư ký vô-tuyến bọng sáu, nay đã ra ngoại ngạch, đề bổ vào Saigon thuộc quyền quan Phó Thương chính Nam-kỳ.

**Ngạch Học-chính.** — MM. Vũ-đình-Hiếu, Lê-v-Khang giáo học tập sự được tư chức kể từ ngày 1er Octobre 1923.

**Tòa-án Trùng-trị** — *Đánh lừa người nhà quê thật-thà.* — Tên Đào-văn-Sơ và Ng-v-Nhu đi đường gặp người nhà quê tên là Ng-v-Cần ra Hanoi kiếm việc làm. Chúng nói khoác khoang một tắc đến trời, rồi hứa tìm hộ việc làm, chúng đưa vào hàng cơm cần một người tên là Lang ở phố hàng Bông đánh chén no say rồi đề đi xem trại hàng Hoa. Chúng đánh lừa lấy một đồng bạc của người nhà quê lấy rồi bỏ một mình ở trại hàng Hoa, lộn về nhà trọ đánh lừa chủ quán lấy cái bọc quần áo của người nhà quê rồi trốn đi mất, khi người nhà quê bị bỏ ở nhà hàng Hoa quay về nhà trọ tại thấy mất gói quần áo, lập tức đi tìm. Sau mãi mới thấy một tên thương lãng vãng ở phố Nhà thờ. Tòa phạt tên Sơ 3 tháng và 1 ngày tù. Còn tên Nhu mới bắt được thì đến thứ năm mới tuyên án.

*Ban trị kỷ* — Tên Ng-văn-Ngu tức Phải làm nghề chụp ảnh ở xa đến nhà người anh em bạn tên là Năm chơi. Người bạn lấy tình thân thiết đưa đi cao-lâu rồi lại đưa đi xem chớp bóng. Khi rạp chớp bóng tan lại đưa về nhà ngủ. Ban đêm tên Ngu lẻn tới áo của bạn lấy hơn 20 p. Sau lại đến nhà người bạn khác tên là Thuần làm thư-ký ở hiệu buôn mượn mấy bộ quần áo đáng giá độ 30 đồng rồi cắt trắng. Khi tên Ngu đi xe lửa lấy vé hạng tư lại trèo lên toa hạng ba ngồi. Tòa phạt tên Ngu 6 tháng tù, 25 quan phạt và bắt phải bồi 30 đồng cho hai người bạn bị trộm.

*Tiêu liều.* — Tên Lê-xuân-Bương làm công tiêu của chủ 3y5 đồng phải phạt 3 tháng tù ân treo vì số tiền lấy nhà tên lấy đã đền lại rồi.

*Ăn cắp.* — Tên Nguyễn-văn-Bậu làm thuê phải phạt 6 tháng tù vì tội ăn cắp quần áo của hai người tên là Thị-Tâm và Lăng.

Tên Lê-văn Hồng làm thuê phải phạt 2 tháng tù vì tội ăn cắp đồ đạc của một người tên là Cảnh đáng giá 25 đồng.

**Dư-luận các báo tây về cuộc hát làm phúc.** — báo *France Indochine* ngày 25 Juin có đăng bài nói rằng:

« Hai tối hát làm phúc ở nhà hát tây.

Ngày thứ bảy và chủ nhật mới rồi, nhà hát tây có diễn một vở kịch của quan huyện Yên-phong là M. Hoàng-hữu Đôn soạn, để lấy tiền cứng vào các phòng thí-nghiệm Pasteur.

Vở kịch đó là một vở bi-hí kịch gọi là « Si-tình-mộng-tính », có ba hồi.

Lúc đến xem cô tọa hoan nghênh lắm, trong hai tối đến cũng đông người xem lắm, các ghế gần kín cả.

Vở kịch đó có những câu có văn-chương tuy là giản dị, nhưng mà tư tưởng cao xa, cử tọa nhiều lần vỗ tay lắm, như thế đủ chứng là vở tuồng hay nhiều người khen ngợi. Cuộc hát này tuy không vui bằng ngày hát vở tuồng « Trường gà học làm sang » nhưng mà cũng hay lắm, quan huyện Hoàng-hữu-Đôn đắc thắng lắm nhỉ nhiều. Cái gương Molière tiên-sinh còn đó, cho nên nay quan huyện cũng hết sức về việc diễn kịch, ngài vừa soạn tuồng, vừa chỉ-dụng việc hát, ngài và các ông lái-tử đã làm cho cử tọa được vui lòng hả dạ vỗ tay khen ngợi nhiều lắm. Xem số tiền bán vé được 757 đồng thì đủ biết cuộc hát được hoàn hảo cả, mà lại là việc làm phúc lớn, được số tiền to như thế, quan huyện Hoàng-hữu-Đôn đã tổ chức ra cuộc hát này thật là có công lớn và đáng khen lắm. »

Báo *Independance Tonkinoise* có đăng rằng:

« Hai tối diễn kịch ở nhà hát tây Hanoi hôm 23, 24 Juin để lấy tiền cứng vào các phòng thí-nghiệm Pasteur tiên-sinh, có phường nhạc Hà-đông và phường nhạc Trí-bộ ra giúp, thật đã có kết quả to vậy.

Hai hôm ấy có nhiều qui quan đến xem, như quan Nguyên-soái W.Hoie, quan Đốc lý Mourroux v. v. các nhà báo các báo-quán Tây Nam đều vui lòng đến xem để tỏ lòng mến-phục cái việc công đức lắm. Quan huyện Hoàng-hữu-Đôn đã tổ chức ra và hoàn hảo cả.

Diễn vở « Si tình mộng tính » này được cử tọa vỗ tay nhiều lắm, cách diễn thật là hoàn toàn, sau này xin đăng lên các quan đã quyên vào hai lối hát hôm ấy:

M. Mourroux Đốc lý Hanoi 10 p.; quan Nguyên-soái Wiloie 15 p.; quan Joubin Thống-đốc sở Học-chính Đông-pháp 10 p.; quan Nerès tổng-trưởng sở Tài-chính 10 p.; quan Manan thư ký của quan Thống sứ 10 p.; quan Leccear chánh sở Cảnh-sát 5 p; quan Tòng-đốc Hải-dương 5 p.; bà huyện Yên-phong 5 p.; M Nguyễn-đình Huệ tâm ở Đông-kinh ấn-quán 5 p.; hiệu bicyclé Chassegne 2 p. còn các người khác được 25 p.

Chúng tôi lại xin vui lòng mà xét nhận những tiền quyên của các quan các ông, các bà, ở Hanoi và các tỉnh gửi lòng từ thiện sẽ quyên thêm bất cứ lúc nào sau ngày hát rồi cũng được, cứ gửi tiền quyên thẳng về quan Đốc-lý Hanoi cũng được, chúng tôi sẽ đăng lên các ông các bà lên báo,

H.

Không tiếm đi xe phải gần đường hồ. — Một người cu-li xe tên là Phạm-Chiết có đem một cái xe kéo không đi xe trong hai giờ đồng-hồ không có tiền trả phải gán cho hắn.

## VIỆC BẮC-KỲ

HAIPHONG

**Hội 14 Juillet.** — Kỳ hội-đồng họp tại tòa Đốc-lý ngày thứ năm trước đã bàn soạn xong chương-trình ngày hội 14 Juillet năm nay, nhất định trích một số tiền 2200p. để chi phí các khoản.

Không kể cuộc thi xe đạp từ Hải-phòng ra Đồ-sơn của hội đá bóng Stade Haiphonnais tổ-chức mà bản-báo đã đăng trong số hôm thứ bảy, thời chương-trình ngày hội 14 Juillet năm nay như sau này:

*Ngày 13 Juillet.* — Hồi 18 giờ, bắn 21 phát đại-bác; 20 giờ rước sư-tử do các bang người Trung-hoa, 21 giờ rước đèn, có thi các mẫu đèn đẹp tại trại lính tây Boséf vào hồi 17 giờ mà tiền thưởng tất cả là 150p. Rước đến số đi qua những phố này: Khởi hành từ trại lính Boséf, đường Paul-Bert, đường Amiral Courbet, Félix,

(Xem trang thứ ba, cột thứ hai).


Rượu•bổ-đào:
• TONIQUE TONKINOIS •
Có tờ chứng-chỉ ban khen
của HOÀNG-THƯỢNG



Theo kinh tự-nhiên ra đây, chớ không nhờ vẽ mấy thứ thuốc về những bình lạ, làm trở-ngại cho trí-óm và người có trí khôn thì không nên có thể tin được!

Xin xem-xét và so-sánh cho kĩ kẻo nhầm to!!!

Rượu này đã kê-cứu theo thủy-thổ và tính-chất người phương Đông mà chế ra, cho nên người bản-xứ già, trẻ, đều dùng được cả! Xưa nay chưa có ai đã dùng mà chê được! *Giá bán rất rẻ, 2$25 một chai lớn; tử sáu chai giở lên sẽ trừ hoa-hồng, tùy theo nhiều ít.*

Bán-hiệu không cần phải vẽ những hình kì-dị làm lạ mắt thiên-hạ và trẻ-chơi cho trẻ-con, lại kể những truyện khó tin, người có kiến-thức chẳng ai tin được. Đã vậy, giá bán lại đắt quá, mà vị-thì có được công-hiệu cho tính-chất người bản-xứ.

**Bào-chế MONTÈS**
54, Phố Tràng-tiền, 54
HANOI

Xin xem tiếp theo ở trang thứ tư về bản này.


Do Võ Phi Hùng Cựu HS Petrus Ký (67-74) tặng Huỳnh Chiếu Đẳng chủ Kho Sách Xưa Quán Ven Đường. (Từ microfilms của Đại học Cornell)



**ĐỒNG-HỒ BÁO THỨC HIỆU PHÁP**

Máy kỳ-mã thượng-hạng

Mặt và kim có chất dạ-quang

BẢO-HÀNH 5 NĂM

Giá.......... 5$00

BÁN TẠI HIỆU:

**A. PERROUD (Nhà xanh)**

39, Phố Paul Bert. — HANOI

2090

**山 KHƯƠNG-SƠN 姜**

*Chủ nhân*: PHẠM-ĐÌNH-ĐIỂM

Hanoi, n° 29 *Rue de la Soie*, Tonkin

Bản-hiệu bán tạp hóa, có xưởng dệt ở làng Khương-trung Hà-đông, dệt các thứ màn rộng khổ, các thứ vải, và khăn-mặt v. v.... bán buôn và bán lẻ.

Các qui-khách ở xa có cần dùng nên viết thư về, bản-hiệu sẽ xin hoan-nghênh tử-tế. Có gửi hàng theo lối lĩnh-hóa giao-ngân (contre remboursement).

2098

**祥和裕**

**YU-WO-TSEONG**

Grand magasin de soieries Chinoises et Annamites

VENTE EN GROS

48, *Rue des Cantonnais*, 48

Hanoi (Tonkin)

TÉLÉPHONE N° 266

*Bản-hiệu bán các thứ hàng Tầu và hàng Ta; hàng bán buôn, không bán lẻ và không gửi kiểu mẫu đi các nơi.*

*Hàng Tầu có xưởng bên Trung-hoa làm ra, cho nên qui-khách mua được giá rất rẻ hơn các hiệu khác, vì các hiệu đó còn phải buôn lại của bản-hiệu; nếu qui khách mua của bản-hiệu, thật là buôn tại gốc, bán tại ngọn. Vậy xin các qui-khách chiếu-cố mới biết hàng tốt, giá rẻ.*

MUỐN BUÔN: *Các thứ hàng thật tốt thật trắng ai sẽ xin gửi mẫu lại, bản-hiệu xin giả giá rất cao*

Nay cáo bạch

2010 YU-WO-TSÉONG

**XIN XEM CHO KỸ**

*Phần nhiều các qui-khách xem báo thấy có đăng cáo-bạch của bản-hiệu, đến khi về mua lại mua ở hiệu thuốc khác, sau nhỡ mà làm ra không đổi được, lại viết thư trách bản-hiệu. Vậy gọi có mấy lời kính trình các qui-khách rõ cho và xin các ngài từ rày đã có lòng chiếu-cố đến bản-hiệu thì xin nhận rõ:*

« **Nhà Bán-thuốc Ed Montès có đồng-hồ ba chuông mà ở ngay giữa phố Tràng-tiền, số nhà 64, Hanoi.** »

*Nay kính,*

Ed. MONTÈS,

64, Rue Paul Bert, Hanoi



# Savon Cadum

## Để rửa mặc và tắm.

Savon thường làm hoặc nhiều muối, hoặc dầu-mỡ không được trong sạch cùng nhiều món độc khác làm cho nước da mất sự mịnh của nó.

Muốn biết savon tốt hay là xấu thì lấy chóc lưỡi mà thử nó. Nếu nó chác cùng làm chóc lưỡi nóng, thì savon đó làm nhiều muối, chắc nó phải làm dày nước da.

Savon Cadum bào chế một cách kỹ lưỡng và trong sạch; chẳng những là nó làm cho nước da trở nên mịnh, mà lại làm cho lỗ chơn long được khoản khoắc.

Trong mình ta đều có lỗ theo chơn long, nếu những lỗ ấy bị buội-bậm bích lại, thì nó mọc ra u, nần cùng mình.

Bọt và nước Savon Cadum thấm vào chơn long, rửa đồ nhơ-nhớp mà làm cho cái da của ta được khoản khoác và mịnh luôn luôn.

Dùng Savon Cadum lấy làm ích kém, gì người ta dùng nó không bỏ chúc nào, mà lại lâu bằng hai cục savon thường.

Giá mỗi cục Savon Cadum là hai quang.

**Các ông chủ-nhà, các ông thầu-khoán và các ông buôn-bán!**




**Các ông nên xem cả các hạng sơn**, chỉ có thứ này là tốt hơn cả, bền hơn cả; vì thứ sơn STANDARD này là thật sơn tây của những tay *chuyên-môn người Đại-pháp* chế ra.

Nên hỏi giá ở « *Société Française des Couleurs et Peintures Métalliques STANDARD* », **Julien & Fortin**, số 8, đường Gia-Long. Hanoi.

2063

**PHÒNG - THĂM - BỆNH**

CỦA QUAN

Y-khoa Bác-sĩ **MAURICE LOUBET**

Thương thọ đệ ngũ đẳng Bắc-đẩu bội-tinh. Nguyên chuyên về ngoại-khoa tại bệnh viện Tunis, Fez, Rabat, Casablanca Port-Saïd (Ai-cập) Huế.

*Ngoại khoa, hộ-sinh, chữa mắt và các thứ bệnh lậu, bệnh giang mai*

Giờ khám bệnh: Buổi sáng 7 giờ đến 9 giờ — chiều 14 — đến 17 —

KHÁM BỆNH: Giá 3 đồng một lần

XIN GIẤY LÀM CHỨNG: Giá 1$50

Phòng thăm bệnh tại ĐƯỜNG GIA-LONG, 32

GIẤY nói số 236

2012

**AI MUỐN DÙNG ĐIỆN ĐỂ THẮP ĐÈN TRONG NGÀY HỘI 14 JUILLET 1923**

*Hiện nay các công-sở đã lấy nhiều đèn để thắp trong ngày hội 14 Juillet, vậy công-ty có lời kính cáo để các nhà mua điện biết rằng nhà nào muốn lấy điện thì phải nói trước, hạn đến ngày 10 Juillet là cùng, sau ngày ấy công-ty không nhận nữa.*

*Nhà nào muốn dùng thêm bao nhiêu đèn phải nói rõ cho công-ty biết.*

**CỬA HÀNG MẪN-KHÁNH**

*Kính trình các Ngài,*

*Tôi mới mở một cửa hàng thợ may và khâu giầy tại đây, hiệu là MẪN-KHÁNH. Vậy có vài hàng bộc-bạch cùng các ngài trong công thương giới giúp tôi trong lúc sơ đầu bỡ ngỡ, ngõ hầu cạnh tranh với người ngoài trong chốn thương trường, cho vẻ vang cảnh Hồng chồi Lạc ở nước người; hoặc may quần áo tây, ta; hoặc gửi hàng nội-hóa cho ăn hoa-hồng: hoặc muốn cần đến thứ hàng gì hay hỏi-han sự gì ở đây, xin viết thơ tôi biết. Tôi xin hết lòng hoan nghênh và cảm tạ.*

**MẪN-KHÁNH**, *Tailleur et Cordonnier*

2088 Fort-Bayard, Kouang-Tchéou-Wan, Chine.


Faure, chỗ Amiral Pe'ier, phố Hôtel de ville, Galliéni, đường Amiral Courbet, Félix Faure, bờ sông vườn-hoa đường Paul-Bert, Palace nationale phố Commerce, phố Hoa thương, phố Saigon, phố Tonkinoise, phố Bắc-ninh, đường Chavassieux, đường Amiral Courbet, Paul Bert, về trại Bois'é.

Đám rước đứng lại trước cửa dinh quan Đốc-lý, dinh quan tổng-thống binh-vụ, hàng cơm Europe và Commerce.

*Ngày 14 Juillet* — 6 giờ sáng bắn đại bác; 6 giờ 30 khởi hành cuộc thi xe đạp Hải-phòng — Đồ-sơn tại trước cửa nhà rạp của hội Stade Haiphonnais và trại lính 9e Colonial tổ-chức. Đoạn lại khởi-hành luôn cuộc thi xe đạp cho các cậu thanh-niên từ Hải-phòng xuống Lạch-tray cùng của hội Stade Haiphonnais và trại lính 9e Colonial tổ-chức. Thành-phố thưởng riêng cuộc ấy 100p. còn bao nhiêu là tiền của các nhà hảo-tâm.

Đúng bấy giờ điểm-binh, có phụ thêm các cơ bên tỉnh Kiến-an. Trong khi điểm binh có phi-cơ bay lượn trên không-trung.

Sau khi điểm-binh sẽ bắt đầu các trò du-hí của ta tại Place Amiral Pe'ier, như thi chạy, thi nhảy, đội nước, bơi chèo, kéo dây.

Suốt cả ngày có leo cột mỡ và đu.

19 giờ đốt đèn các nơi công-quán và các phố chính, từ 20 giờ đến 22 giờ chiếu bóng giữa trời: 20 giờ 30 ở nhà hát Tây đốt-thuốc; từ 21 đến 22 giờ phường kèn khố đỏ vệ thứ hai hành khúc ở vườn hoa nhà Hát.

Suốt cả ngày hội treo cờ quốc-hiệu khắp các nơi công quán và các phố chính.

**Đánh rơi.** — Trần-đình Nhiếp, 34 tuổi, nhà ở đường Belgique, nộp sở Cẩm một cái giấy bạc 500 marks nói rằng đã bắt được ở phố hàng cháo.

**Mất con.** — Đinh-ngọc-Thương 33 tuổi, nhà làng Hàng-kênh, trình lạc mất đứa con trai 12 tuổi từ chiều ngày 27 trước.

### SƠN-TÂY

**Trốn nợ đời.** — Một người phu-xe tên là Quyền-Dị năm nay cũng đã có tuổi, sáng hôm 12 ra giắt xe đi làm, đi vào trong thành để xe ngồi nghỉ ở gần Vọng-cung, cứ thế ngồi ở sân xe mà chết tự nhiên. Quan đã khám nghiệm thì không biết vì cớ gì mà chết và đã cho phép đem chôn. Năm nay tỉnh Sơn lại sinh ra lắm sự kỳ như thế. Ông phán T. ngày rọ cũng tối còn đi chơi mà đêm chết, ông phủ C. tối còn đánh tổ-tôm mà cũng đêm chết. Chết thế cũng có người bảo là « tiên cách » vì không phải ốm đau bệnh thìn gì, cũng có người bảo « trốn nợ đời » một cách nhã.

Mỹ xá lai cảo.

### ĐÁP-CẦU

**Vì cuộc hát làm phúc** — Bản báo tiếp được bức thư sau này:

Về việc công ích mà quan huyện Yên-phong nhất tâm nhiệt thành tổ-chức ra một cuộc hát tuồng cải lương tại rạp hát Tây Hanoi ngày 23 và 24 tây mới rồi để lấy tiền quyên vào các phòng thí-nghiệm bác-sĩ Pasteur tiên-sinh quan huyện có nhờ tôi sắm bộ một vai tuồng nhẹ nhẹ gọi là có các nhà tài tử diễn, tôi thấy là một việc công ích cho đồng bào xã hội ta, nên cũng vui lòng mà giúp quan huyện Yên-phong cho tròn quả phúc.

Tiền chi thu vào việc hát ấy và tiền cúng vào việc làm phúc được bao nhiêu thì tôi không được rõ, song vài hôm hát xong rồi quan huyện Yên-phong có gửi cho tôi một số tiền là 5 đồng để hoàn lại tiền tàu bè và tiền chi phí của tôi.

Tôi thiết nghĩ việc hát này là việc công ích, hằng sản chẳng có thì cũng phải có hằng tâm, nên cái số tiền 5 đồng ấy tôi đã đệ lên quan Công-sứ bản tỉnh để nhờ ngài cúng vào việc phúc đức ấy cho.

Vậy xin có nhời bá cáo để chư tôn độc giả biết cho tấm lòng nhiệt thành của tôi đối với việc công ích, chứ không phải rằng đi hát lấy tiền như nhiều người thiển nghĩ không biết suy xét cứ nghi ngờ rằng chúng tôi đi hát để kiếm lời.

Nguyễn-văn-Cẩn.

### PHỦ-LÝ

**Một bức thư về việc cứu-trợ cho dân bị nạn gió-lốc ở hạt Bình-lục.** — Về việc này tôi đã nhiều lần nỗ động để mong các nhà hằng tâm hằng sản, rón tay làm phúc, mà kẻ nhiều người ít cùng nhau cứu giúp cho mấy trăm đồng bào bị cái nạn gió lốc, bỗng không mà phải cái khổ tan hoang tán phá, mất cửa mất nhà. Nay lại tiếp được bức thư của quan Huyện Yên-phong gửi đến, muốn tổ chức một cuộc hát làm phúc, để lấy tiền cứu giúp cho dân bị nạn. Tôi thiết tưởng việc là việc nghĩa. Quan Huyện đem tấm nhiệt tâm yêu nòi thương giống mà làm theo nghĩa-vụ, tưởng thật là một tấm gương quí báu, cứu tai cấp nạn, đồng-bào ta nên trông đó mà gom góp cho tròn quả phúc, thì mới thật là hiểu cái nghĩa đồng-hưu đồng-thích của một quốc-dân. Sau bấy xin phép quan Huyện đăng bức thư đó như sau này:

Phạm-bài-Cẩm.

Thưa ông.

Tôi có xem báo *Trung-Bắc*, thấy có bài nói đến tình cảnh dân hạt Bình-lục bị về trận gió vừa rồi, tôi xin cảm ơn ngài đã có tấm nhiệt với đồng-bào.

Dân hạt Bình-lục trước tôi đã cai-trị, nên tôi lại càng thương tâm hội phần.

Vậy thì tôi sẽ xin cố tổ-chức một cuộc hát làm phúc để cứu giúp những người bị nạn ấy. Vậy xin ngài cứ cổ động trước đi, rồi tôi sẽ làm sau.

Kính thư,

Le Tri-huyện de Yên-phong à Bắc-ninh.

Hoàng hữu-Đôn.

## VIỆC TRUNG-KỲ

### THỪA THIÊN

**Chết đuối.** — Trên con sông Cầu-hai, người ta có đắp cái đập để ngăn nước mặn, giữa cái đập ấy có chừa ra một khoảng để khi nước nhiều quá, thời cho chảy bớt đi: Giữa khoảng trống ấy, người làm đập có gác qua một cây gỗ nho-nhỏ để làm cầu, lại một cây tre nho nhỏ nữa để làm cái tay vịn.

Hôm ấy nhân có người đàn bà đi bỏ thuốc bắc, qua đập ấy, chẳng may ngã xuống liền bị nước trên đập chảy xuống mạnh quá, nhấn chết người đàn bà ấy mất thây. Trong khi ấy thời không ai biết cả, nhưng có một người gánh mà đi trên con đường một bên bờ sông nghe một tiếng « tòm » biết có người ngã, liền chạy đến xem thời chỉ thấy có cái nón và mấy gói thuốc bắc trôi bập bềnh trên mặt nước. Trong lúc đó phía dưới có một chiếc thuyền chở bọn đi nhổ mạ về cũng đang xuôi theo dòng nước. Người gánh mà liền kêu chiếc thuyền ấy chở lại cứu nó, nhưng chẳng còn biết tăm hơi người chết vào đâu mà tìm, chỉ với được mấy gói thuốc-bắc và cái nón mà thôi. Từ đó thời người kêu kẻ khóc, thanh la rổ lên-thanh các thuyền chài kéo đến lặn tìm khắp cho đến trưa ngày mai mà cũng không thấy, rồi sau tự nhiên cái xác lừ-lừ nổi lên.

Đến khi quan đến khám xét khai cứ xong thời ra lỗi tại cái anh chủ thuyền khi chèo thuyền qua gặp khi nước lớn bị cái cầu chắn lại, thuyền qua không được, cho nên mới tạm mở cây gỗ cầu ấy ra mà đi, chẳng may nước chảy mạnh thuyền không thể dừng lại được để buộc cái cầu, lại phải bỏ vậy mà xuôi, cho nên người đàn bà kia phải chết đuối cũng vì vậy.

Dẫu tội ấy là tội sơ suất, nhưng sơ suất mà hại đến nhân-mạng thời cái tội sơ suất ấy cũng không bỏ qua đi được.

Còn như người coi đắp cái đập ấy tưởng cũng không tránh được cái lỗi này vì đã làm cầu thời làm cho vững chãi, nếu đã không làm thời thà bỏ trống vậy để không cho ai qua lại được nữa, thời khi nào lại có xảy ra chuyện rủi ro này, sao đã biết chỗ đó là lạch sâu, nước chảy, mà lại làm cái cầu to chỉ bằng cái chày.

Chí như người gánh mà kia có lòng cứu cấp chỉ nghe có một tiếng « tòm » biết là có người chết, thời kêu cứu, gọi thuyền kia đến cứu. Nhưng dẫu cứu được hay không nhưng mà cái tình biết cứu cấp kia cũng đáng khen thay. Tưởng quan chỉ bắt khai xong rồi tha cho về làm ăn, khi có cần sẽ hỏi. Rứa mà ra cũng bị giam chấp khai cứ lo-sợ bỏ công việc làm ăn đến mấy bữa mới được tha.

Thử hỏi cái lòng cứu cấp của người ta có hay là không?... Cái lòng cứu cấp ấy bởi đâu mà tiệt diệt dần dần đi?

Xem cái gương lão gánh mà ấy thời về sau này, dẫu ai có muốn cứu cấp cho nhau, dẫu hăng hái bao nhiêu, nhưng cũng vì đó mà người lạnh đi bấy nhiêu. Chẳng những là một việc này mà thôi, song thường thường thời luật phép lôi-thôi của nước ta đâu đâu cũng có như vậy.

Ôi! dẫu người mà có được cái tính tốt hay, nhưng lại bị cái lề lối không hay, phong tục không tốt thời cái tính tốt kia cũng vì đó mà tiêu ma đi.

Cho nên ta hay chớ nên vội mà thống trách nhau cái câu: « ai chết mặc ai » và cái câu: « bằng chân như vại ». Trước khi trách câu ấy hãy nên xét rằng bởi đâu mà ai chết mặc ai, bởi đâu mà bằng chân như vại!

số 18C

## TỤC TÁI-SINH-DUYÊN

*(Bộ này cũng tiếp theo sự-tích Mạnh-lệ-quân, của Hương-diệp phu-nhân là một nhà nữ-sĩ thuở xưa soạn ra. Soạn theo lối đàn-từ, nay xin dịch thành văn xuôi để hiến các độc-giả.)*

NGUYỄN-ĐỖ-MỤC dịch thuật

Nói xong, cũng hầm hầm nổi giận, không cáo-từ mà lui ra. *Nam-kim* nữ-chủ càng nghĩ lại càng căm tức bội phần. Muốn trị tội *Khắc-lâm*, thì vị-tất đã trói, mà ngồi lặng làm thinh, cũng chẳng còn mặt-mũi nào trông thấy các quan triều thần nữa.

*Nam-kim* nữ-chủ ngẫm-nghĩ hồi lâu, rồi lẩm-nhẩm nói một mình rằng:

— *Khắc-lâm* tâu cũng có lẽ phải. Ta để *Hùng* quốc-cữu ở đây, cũng chẳng ra thể nào. Trong bấy nhiêu năm trời, ta uổng phí bao nhiêu tâm-cơ, mà chàng vẫn ra tình hờ-hững. Ta vì chàng mà bỏ cả triều chính, có khi nhân lúc phẫn uất, thành ra gạt lời can gián, thường giết hại kẻ trung-thần. *Hùng* quốc-cữu ơi! thông minh như ta mà đến nỗi mang tiếng « Hôn-quân » là lỗi tại chàng đó. Vả ta ngày nay biếng ăn quên ngủ, tinh thần hao-tổn, mười phần người đã gầy ba bốn phần. Thế thì cái dây oan-nghiệt kia, ta cầm dao sắc mà cắt đứt đi cho rồi! Còn căm-tức thay về một nỗi: *Hùng* quốc-cữu lại hay đem sự xấu của ta nói với mọi người, để khiến ta phải đeo tiếng nhơ-nhuốc. Thế thì bây giờ ta dẫu giết chàng, cũng không phải là ta bạc tình vậy.

Nói xong, tức khắc đứng dậy lên xe thẳng tới *Đông tâm-đình*. Các nội-giám ở đấy toan vào truyền báo cho *Hùng-khởi-phượng* biết thì *Nam-kim* nữ-chủ gọi mà bảo rằng:

— Các ngươi cứ yên lặng, không cần phải truyền báo!

*Nam-kim* nữ-chủ rón rén đến ngoài cửa sổ đứng dòm thì thấy *Hùng-khởi-phượng* đang nghiêm-nhiên ngồi giảng sách dạy thế-tử. Người dẫu đứng tuổi, nhưng phong-lưu vẫn không giảm chiều xuân.

*Nam-kim* nữ-chủ mỗi khi trông thấy *Hùng-khởi-phượng* ruỗi cánh tay ngọc cầm lấy quản bút, liếc mắt nhìn vào cuốn sách thì trong lòng lại bội phần mến yêu. Bấy giờ *Nam-kim* nữ-chủ mới lên tiếng bước vào. Thế tử vội vàng đứng dậy.

*Hùng-khởi-phượng* cũng đứng dậy mà tâu rằng:

— Muôn tâu lệnh-bà! chẳng hay lệnh bà tới nơi, sao không cho người truyền báo?

*Nam-kim* nữ-chủ cười mà đáp rằng:

— Tiên-sinh đang giảng sách khó-nhọc, tôi sợ truyền báo, lại thêm phiền cho tiên-sinh. Xin mời tiên-sinh ngồi, bà tất phải câu-câu thủ lễ. Bây giờ hãy cho thế tử lại vào trong cung.

*Hùng-khởi-phượng* chắp tay vái chào rồi ngồi xuống ghế. *Nam kim* nữ chủ cũng ngồi một ghế gần đấy, dùng lễ « tân chủ » mà tương tiếp. Các nội-giám dâng trà.

*Hùng-khởi-phượng* nói:

— Chẳng hay hôm nay lệnh bà di-giá tới đây, có muốn chỉ giáo điều gì chăng?

*Nam-kim* nữ-chủ mỉm cười mà đáp rằng:

— Tiên-sinh ơi! tôi đến đây hôm nay trước là tạ cái ơn tiên-sinh đã chịu khó dạy bảo thế-tử; sau là nhân vừa rồi có sứ thiên triều đến, vậy tôi muốn thuật chuyện bên quí quốc cho tiên-sinh nghe. Số là bên thiên triều ngày nay quyền-chính về tay *Phi-giao* hoàng-hậu, toàn gia nhà họ *Hùng* đều bị giam-cầm cả rồi. *Phi-giao* hoàng-hậu lại sai sứ sang đây, bảo tôi giết tiên-sinh đi. Bấy lâu tôi không dám nói là sợ tiên-sinh nghĩ đến bản thân mà lo phiền chăng. Nay thấy tiên-sinh muốn lập kế trường để dạy thế-tử tập bắn, thật là có lòng trung-thành với nước tôi, vậy tôi muốn đem quyền-chính trong triều mà giao cả cho tiên-sinh. Tiên sinh nên biết rằng *Cao ly* này dẫu là nước nhỏ, nhưng 5 nghìn dặm dân giàu quân mạnh, cũng đủ mà vùng vẫy bể khơi. Bây là tiên-sinh chê tôi tuổi đã quá chiều xuân thì bao nhiêu phi-tần trong cung, tha hồ cho tiên-sinh thụ-dụng. Đợi trong mấy năm nữa, rồi tôi cùng tiên-sinh trở về kinh-địa, còn nước *Cao-ly* này lại giao trả cho thế-tử *Cao-ly*. Nếu tiên-sinh không nghe lời tôi thì chớ trách tôi đây là một đứa bạc-tình vậy.

*Nam-kim* nữ-chủ nói xong, lại tủm tỉm cười. *Hùng-khởi-phượng* nghe nói, động lòng thương-xót, liền ngả người ra, như ngây như dại. Nét mặt tái mét, hai hàng nước mắt chảy xuống dòng dòng.

*Nam-kim* nữ-chủ thấy vậy, vội vàng chạy đến bên cạnh, giơ tay đỡ lấy *Hùng-khởi-phượng* ân-cần mà bảo:

— *Hùng* tiên-sinh ơi! tiên-sinh chớ kinh hãi! Vừa rồi tôi nói bỡn tiên-sinh đó mà thôi. Từ khi tiên-sinh sang tới *Cao-ly* này, chỉ vì cái dung-nhan của tiên-sinh mà khiến cho tôi ngày đêm mơ tưởng, ăn không ngon miệng ngủ không yên giấc. Tôi nỡ lòng nào mà hại tiên-sinh, tiên-sinh chớ kinh-hãi!

*Nam kim* nữ-chủ cứ ghé miệng đến gần mà nỉ-non dỗ-dành mãi. Khi *Hùng-khởi-phượng* dần dần hồi tỉnh, trông thấy *Nam-kim* nữ-chủ đứng ở cạnh mình, vội vàng đứng dậy, lui ra phía xa, rồi cau mày nổi giận mà rằng:

— Sao lệnh-bà lại như thế! nhà họ *Hùng* tôi mấy đời chịu ơn triều-đình, có công thì phong, có tội thì giết, tôi không dám cãi giận. Từ khi tôi phụng mệnh triều-đình bước chân ra đi thì thân này đã bỏ ngoài cái chết. Xin lệnh-bà chớ dùng những câu ngọt-ngon mà dọa nạt kẻ hạ-thần này.

*Hùng-khởi-phượng* nói xong, vẫn hầm hầm nổi giận, đặt mình mà ngồi xuống ghế, không ngờ *Nam kim* nữ-chủ lại rón-rén đến gần, miệng cười tủm-tỉm mà bảo rằng:

— *Hùng* tiên-sinh ơi! Lòng tôi đã quyết, hôm nay thế nào tiên-sinh cũng phải theo tôi về chính-cung. Một đêm sum-họp cùng nhau, rồi sáng mai tôi sẽ nhường bảo-vị cho tiên-sinh. Làm vua ở *Cao ly* này, sung-sướng kể sao cho cùng, xin tiên-sinh chớ nên coi thường vậy. Các bậc anh-hùng hào kiệt xưa nay, muốn tranh bá đồ vương, còn phải tốn bao nhiêu công-của, nay tiên-sinh tự-nhiên mà được an hưởng phú-quí. Sự gặp-gỡ may-mắn ấy ở đời phỏng có mấy người!

*Nam kim* nữ-chủ vừa nói vừa chạy đến giơ tay nắm chặt lấy áo *Hùng-khởi-phượng*, liếc mắt đưa tình, rồi sẽ cất tiếng oanh thỏ thẻ mà bảo rằng:

— *Hùng* tiên-sinh ơi! tiên-sinh nghĩ thế nào?...

Bấy giờ *Hùng-khởi-phượng* căm-tức bội phần, vùng-vằng đứng dậy, chừng hai mắt lên mà mắng rằng:

— *Hạng-nam-kim* kia! nhà ngươi chớ càn-dỡ! Người đàn mà lại vô-sỉ đến như thế! Ta nghĩ nhà-ngươi cũng là người Trung-quốc, cho nên đem tôi phải trái mà khuyên-nhủ nhà ngươi, không ngờ nhà-ngươi cứ một mực chấp-mê, vẫn quen thói trăng-hoa đàm-đãng. Ta đây không phải sợ chết, chỉ vì có *Doãn* tướng-công là bậc lão-thành thạc đức, ta không muốn để di lụy đến người...

(Còn nữa)

Do Võ Phi Hùng Cựu HS Petrus Ký (67-74) tặng Huỳnh Chiếu Đẳng chủ Kho Sách Xưa Quán Ven Đường. (Từ microfilms của Đại học Cornell)

## CHAO ÔI! NHỨC ĐẦU! CHAO ÔI! NHỨC RĂNG! CHAO ÔI! NHỨC XƯƠNG XƯỜNG!



Lại đau gân đấy!

Nhưng chẳng bao lâu sẽ khỏi, vì tôi uống thuốc **SIROP FOLLET.**

Dùng thuốc **SIROP FOLLET,** thì ngủ yên đặc ngay, và yên ổn để dịu được lâu. Uống thuốc được mấy phút đồng hồ, thì đau đớn bức rức đến đâu cũng thấy dễ chịu ngay.

Đau gân, đau xương, đau thận, đau gan dữ dội đến đâu, dùng thuốc **SIROP FOLLET** cũng trừ được một cách thần diệu. Dùng thuốc ấy thì đau gân ở đâu cũng trị được một cách rất chóng. Hoặc đau ở đầu, ở răng, ở xương xườn, v. v. cũng vậy.

Thuốc **SIROP FOLLET** trị bệnh ho cũng diệu lắm, dầu ho đến thế nào cũng vậy. Thế cho nên người ta thường dùng để trị bệnh ho cơn.

Người lớn có thể uống được 3 thìa xúp một ngày không có điều gì ngại cả. Con trẻ thì uống 3 thìa cà phê.

Các hàng bào-chế đều có bán.

*Chính điểm : Maison FRÈRE, 19 Rue Jacob Paris.*

---

PILULES PINK POUR PERSONNES PÂLES

Nêu các ngài mệt nhọc, yêu đuối, thì nên uống thuốc Pilules Pink. kẻo sau lại hối rằng sao không uống sớm.

Thuốc Pilules Pink bổ huyết và bổ gân, làm cho ngon miệng, và dễ tiêu. Thuốc ấy chữa các bệnh gốc bởi huyết xấu, thần kịch mệt rất là thần-diệu.

Thuốc Pilules Pink bán tại tất cả các hàng bào-chế, và có gởi bán ở Hà-nội, tại nhà M. Ed. CHASSAGNE, chủ hiệu Bào - chế Trung - ương Đông-pháp.

PILULES PINK POUR PERSONNES PÂLES

**Nhà Bán-đồ « TÂM-TÂM » Hà-nội, ở phố hàng Trống. Chủ-nhật, thứ năm nào cũng có bán từ tám giờ sáng.**

---

**LỆ BỐI CHỢ Ở**

Xin các ông mua báo, khi đổi chỗ ở, muốn báo-quán gởi đến chỗ mới, thì gởi cho báo-quán cái giấy quên báo, chứa lại tiền nhà thì biên rõ rằng vào đấy, và gởi theo hai hào (0$ 20) bằng tem cũng được) để chi tiền giấy quên báo.

Nếu ai không gởi tiền theo thì cứ đi mà tìm chỗ mà đòi hỏi thì báo này.

---

興同梁

Kính trình để các quí-khách biết cho rằng: bản-hiệu chúng tôi vẫn chuyên chú về nghề kim-hoàn này, đã ngoài hai mươi năm nay, nghề làm mỗi ngày càng tinh xảo thêm ra, lại nhận cắt-chế các kiểu vòng, nhẫn, hoa-tai, khuy-áo, dây đeo cổ, quả-tim, vân vân, trông rất là thanh nhã, theo hợp thời thế, cho quí khách tiện dùng, nhân dịp sắp ngày tốt Cả đến nơi, bản-hiệu mới mượn được mấy tay thợ rất khéo ở Hongkong sang và mới có sang các thứ mặt kim-cương, chân chân, ngọc-thạch, ngọc lực, kim sa, hổ-phách, san-hô, mã-não, và mặt ngũ sắc vân nữa, đã có sẵn thứ, và mới có sang nhiều kiểu vòng, kiểu nhẫn mới chưa từ, trông rất là ngoạn mục

Xin mời các quí-khách quá bộ lại xem, ưa mua hay không, bản-hiệu lấy làm vẻ vang có người đã thăm tiếp các quí-khách, rất là trọng-thể.

LƯƠNG-THONG-HING
Bijoutier
47, Rue de la Soie, 47,
(Tonkin) HANOI

---

## Dùng thuốc phải cẩn-thận mới được!

### Rượu bổ-đào : TONIQUE TONKINOIS

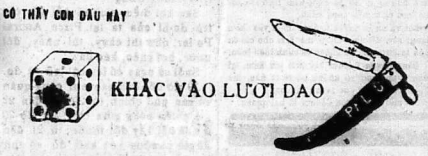
Đã mười mấy năm nay Bản-hiệu giao-thiệp với người bản-xứ đã nhiều lắm, và đã được lòng quí-khách tín-cẩn là bởi sự thực-thà ngay-thẳng. Tưởng nay cũng nên nhắc lại để các ngài so-sánh và xuy-xét thì sẽ biết rõ hơn sự thực-thà của Bản-hiệu. Thứ rượu bổ-đào của Bản-hiệu, người bản-xứ đều biết tiếng là một vị thuốc rất rẻ tiền và rất qui để trị các chứng bệnh như : kém ăn-ngủ, mỏi-mệt, còm-yếu, hay chóng mặt nhức đầu, đau xương đau mình, lại rất là bổ sức cho đàn-bà đẻ, người ốm mới khỏe, người già-yếu sức lực kém có thể khỏe lại như khi trẻ, con nít từ 10 tuổi sẽ được mau lớn! Vì thế thứ rượu này đã được vô-số tờ chứng-chỉ là công-hiệu.

Giá bán **2$25** một chai lớn, từ sáu chai trở lên sẽ trừ hoa-hồng.

Hiệu Bào-chế **MONTÈS, 54, phố Tràng-tiền, Hanoi.**

---

CÓ THẤY CON DẤU NÀY



KHẮC VÀO LƯỠI DAO

*thì mới là hạng tốt, mà dùng nó thì thực là bền*

**PACHOD Frères & C^ie^ LYON**

2044

---

## ATOPHAN-CRUET

**THUỐC ATOPHAN-CRUET**

là một vị tinh hảo không có pha chế nhiều món

Mỗi hoàn 0,50 (uống từ 3 đến 8 hoàn trong 24 giờ)

**TRỪ CÁC BỆNH ĐAU LẠT-LÉO VÀ GÂN-CỐT**

THUỐC PHÁP — Trữ tại: 6, Rue de Pau-de-la-Mule, PARIS — Ở PHÁP QUỐC LÂM

Cũng có bán tại: Basel, M. CHASSAGNE, Pharm.-Ingénieur, L. BOURGUIGNON, Pharm., và các hiệu bào chế khác.

---

## MUỐN BÁN

Một cái xe độc-mã cao-su bánh gỗ thực đẹp dàng sau có ghế cho bồi ngựa ngồi

Xe và cương còn mới nguyên

**GIÁ HẠ**

Lại hỏi : 7, B^d^ Bobillot, Hanoi

2009

---




## Đồng-hồ đeo tay hạ giá

Mỗi cái **1$00**

Thưa các quí-khách, những đồng-hồ đeo tay của bản-hiệu vì giá bọc các ở quan nên chúng tôi xin hết giá mỗi cái 1$00, nếu chiếu giá không hết thời xin biểu cái kính giọng vàng cái hộp xin xem như sau này :

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| Đồng hồ đeo tay nhãn hiệu thấy giữ | | giá trước | 0$ 40 | nay 0$ 40 |
| — | id | vỏ kim ty | — 6 00 | — 3 00 |
| — | id | kim thép và kim vàng | — 4 80 | — 3 00 |
| — | id | vuông thợ xinh | — 8 80 | — 6 80 |

Hễ nếu quí khách chiếu cố cho 2 cái mà không hết giá, chiếu giá trước) thời xin kính tặng 1 cái kính giọng vàng đổi mỗi cái 1 cái hộp kính aluminium và cái tiền trước nếu. Xin chiếu cố cho.

**TONG-YUNE-TAI**

2049 — 49, Phố hàng Ngang, HANOI

---

## Hàng mới — Giá cực rẻ!

Bản-hiệu vừa nhận được nhiều thứ satin, faille, cachemire, kim-ngân-đoan, dạ Mông-tự cùng nhiều thứ vóc nhiều thật tốt mà bán giá cực rẻ để chiêu hàng. Vậy ngài nào muốn dùng thứ gì xin mời lại mua ngay kẻo hết hàng đẹp.

Các thứ laine may complets và pardessus, imperméable soie để may áo đi mưa, có nhiều mùi rất nhã, xin các ngài chiếu-cố cho.

*Kính cáo*

**NAM-THINH, Tailleur**

SOIERIES NOUVEAUTÉS

2015 — 6, Rue des Cantonnais, Hanoi

---

## GRANDS MAGASINS RÉUNIS

*Hiệu Gô-đa cũ ở phố Tràng-tiền, Hanoi*

Từ mồng một đến mồng mười tháng bảy Tây sau

CÓ BÁN CHIẾU KHÁCH CÁC HÀNG-HÓA SAU NÀY :

**Đồ vàng bạc — Nước hoa — Quần áo lót mình**
**Đồ thể-thao — Các thứ bát đĩa, xoong chảo, cốc**
**Các thứ khăn — Đồ hàng sắt**
**Các thứ bàn chải — Các hóa-chất vệ-sinh**
**Thuốc-lào và thuốc-lá của Công-ti Pháp**

**Riêng ở giá thực-phẩm**

Có bán rượu bọt và rượu sâm-banh, giá không hiệu nào rẻ bằng

*Xin xem giấy khai giá hàng, cùng chỗ bầy hàng*

---

華 PAO-VA 寶

28, Phố Hàng Bồ, Hanoi

敝八行轉門啓兩行內列貴號

Chúng tôi kính-trình các quí-khách biết rằng nay chúng tôi mới có sang : 1° Một bọn đồ ngà rất tốt như là quả cầu chạm rồng, vàng, điếu bát khuôn lá, đầu, vân vân.

2° Một bọn nhiều kính đủ cỡ : thứ mặt, mặt đọn, mặt trắng, mặt vàng, mặt mài lá cây, vân vân. Lại có cả nhiều kính gọng bằng vàng tây, gọng bọc vàng, gọng đồi mồi, vân vân; quí khách đến họ mà đeo những nhiều kính này thì hợp pháp vệ sinh lắm lắm.



3° Một bọn đồng-hồ quả-quít đeo tay, đồng-hồ bọc vàng, đồng-hồ bức thước, đồng-hồ chăm-chăm, vân vân.

4° Một bọn nhận cổ, đèn cổ, lọ cổ, bát cổ, bộ cổ để thầy-tiên bày bầy cảnh cũng được và tổ bình vân vân.

5° Một bọn đồ mỹ-thuật ở Bắc-kinh sang.

Nào thứ hàng mới sang kể năm cổ-truyền này chúng tôi xin bán hạ giá, mong quý của quý-khách chiếu-cố cho thì chúng tôi lấy làm cảm ơn lắm lắm.

Nhà cửa đã xây trang, chiếu bán, ngọc ngà, vàng thì không kể, chắc các quí-khách cũng đã tường cả rồi.

Cẩn-cáo

**HIỆU PAO-VA**

*Phố Hàng Bồ số nhà 28. Hanoi.*

---

## LÒ RƯỢU HOMMEL

Vô-danh công-ty, vốn có 1.000.000 quan tiền tây

Tổng-cục số 110, Phố hàng Trống Hanoi

Rượu bia thượng hạng theo cách vệ-sinh

Có thường ngâm nước đá sẵn

Đóng chai lớn — Đại-biểu ở tỉnh Haiphong là ông Denis Frères

Đóng chai nhỏ — Ở tỉnh Yunnan là ông Hock-Guine-Seng

RƯỢU BIA HOMMEL

Hạng rất ngon và giá hạ hơn cả.

Ai muốn đặt hàng thì cứ gửi thơ đến Lò rượu Hommel, Vô-danh công-ty ở Hanoi, phố hàng Trống, số 110.

2046

---

**THUỐC DRAGÉES RABUTEAU**
**(hiệu đầu nai)**

Đã năm mươi năm nay nhiều người cũng đã biết nước có chất rất là một thứ bổ ích cho họ, nên họ bắt chước mà xưng những danh dẫn cho để rồi bỏ ngâm vào bình đựng nước. Như thế thì nước ấy không bổ ích gì cả, vì nếu người ta muốn cho thuốc với sắt mà ngâm vào trong thân thể được thì tất phải chế tạo ra cũng giống như nguyên chất của thứ ấy mới được. Chính một ông dược-sinh-danh-y là quan Đốc-sự Rabuteau ở Đáo, ngài đã tìm ra bài thuốc lợi cần sắt mà chế liền với thuốc để ngâm vào thân thể, là thuốc *Dragées Rabuteau* (hiệu đầu nai) thực là công hiệu lạ lùng.

Chỉ dùng vài lọ, đỏ da thắm thịt nên lực mạnh mẽ, khỏe mạnh lạ lùng, trong mình khoan khoái.

Ăn uống dễ tiêu và lại khỏe mạnh cho thường.

Ở các hàng bào chế to đều có bán cả.

2060

---

## FÊTE NATIONALE

Nhân dịp Hội Chính-chung 14 Juillet này

**Bản-hiệu Bào-chế ông CHASSAGNE**

*59, phố Paul-Bert, trước cửa hồ Hoàn-kiếm và nhà Gô-đa trông sang*

**Có bán các thứ thuốc để làm pháo cây bông và các thứ pháo đốt xanh đỏ, vân vân**

---



## CHANSON & THIBAULT

58, Rue Paul Bert, Hanoi

Bản-hiệu có bán các thứ máy hát mới về rất rẻ, rất tốt và rất đẹp, và lại có cho thuê cả máy hát và các thứ đĩa, tiếng Bắc, tiếng Huế, tiếng Saigon, tiếng Tàu, tiếng Tây.

Bản-hiệu có bán cả các thứ điếu rất đẹp, rất tốt và hợp cách vệ-sinh.

Bản hiệu mới có thứ mỡ « EMAILLINE » để lau đĩa hát rất tốt mỗi lọng là 0$40. *Nay kính cáo.*

---

Do Võ Phi Hùng Cựu HS Petrus Ký (67-74) tặng Huỳnh Chiếu Đẳng chủ Kho Sách Xưa Quán Ven Đường. (Từ microfilms của Đại học Cornell)